

Politici zijn geen nachtuilen

By **Wim Voermans**, www.nrc.nl

september 12de, 2017

De Nacht van Kersten (1925), de Nacht van Schmelzer (1966), de Nacht van Wiegel (1999) of de Nacht van Van Thijn (2005). Zomaar wat nachten die een kabinetscrisis veroorzaakten. Laat in de avond of midden in de nacht gaat het nogal eens mis en bereiken uitputting en irritatie een kookpunt in een Kamerdebat. Echt een Nederlands ding. Iedereen is moe en lijkt er tabak van te krijgen. We zijn kennelijk geen nachtuilen. Het rijtje nocturne kabinetsincidenten is moeiteloos aan te vullen met crises die buiten of half buiten de Kamers plaatsvonden. De afgelopen vijftien jaar ging het bijvoorbeeld in de kleine uurtjes mis met Balkenende I in de LPF-crisis (de LPF-ministers ruzieden laat 15 oktober 2002), Balkenende II in de Ayaan Hirsi Ali-crisis van 2006 en de daaropvolgende Nacht van Verdonk (debat tot half zes 's ochtends) en ook met Balkenende IV in 2010 (tot kwart over vier 's ochtends). Een patroon dat doet vermoeden dat de Nederlandse politicus (Balkenende voorop) eerder een fris ochtendmens is, die naarmate de avond vordert vatbaarder wordt voor vermoeidheid en ergernis. Drie van de vijf kabinetten tussen 2002 en 2012 struikelden aan of rondom de randen van de nacht.

Het beeld wordt alleen nog maar zorgelijker als we er de politieke ongelukken wegens (t ) lang door onderhandelen aan toevoegen (bijvoorbeeld de Paascrisis in 2005 of de Catshuis-crisis van 2012). Het viel Paul Meerts, onderhandelingsexpert van het Instituut Clingendael, al eerder op dat Nederlanders ondanks onze poldercultuur, merkwaardigerwijs eigenlijk niet zulke goede onderhandelaars zijn. Waar in Brussel tijdens NAVO-, VN- of EU-onderhandelingen, kennelijk moeiteloos nachten en weken achtereen wordt dooronderhandeld, met een vrij hoge succesratio, blijken nachturen of uitputtingslagen in de Nederlandse verhoudingen nogal eens bananenschillen. Waarschijnlijk komt dat omdat Nederlandse politici

zich niet goed voorbereiden op nachtelijke uren of ellenlange onderhandelingen. Dat overkomt ze gewoon en dan wordt er wat humeurig afgebeld voor het avondeten, maar dat is het dan ook wel een beetje: een kant-en-klaarrecept voor struikelpartijen. Zeker als er dan nachttijgers tegenover slaapwandelaars, of doorstomers met puike conditie tegenover moegestreden zombies komen te staan. Dat de een beter tegen onderhandelingsuitputting kan dan de ander, is zeker geen voordeel, maar eerder een risico.

Op lange onderhandelingen moet je je goed voorbereiden. Een team meebrengen zodat je niet alles zelf hoeft te doen, nadenken over het onderhandelingschema, en voldoende uitrusten en slapen.

Het is geen populair standpunt, maar onderhandelingen - zeker in Nederland - zijn gediend bij frisse onderhandelaars. En dat kost dus tijd. Al is tijd kostbaar, heel veel kan geplooid worden door de tijd te nemen, problemen te temporiseren. Dat de vier onderhandelaars van CU, CDA, D66 en VVD een paar weken vakantie namen is daarom ook verstandig.

Premier Van Agt weet het mislukken van de langste formatiepoging van 1977 aan toenemende vermoeidheid en daaruit ontstane wrevel. Verstandig was het dus dat hij er zo af toe tussenuit kneep, naar de Tour de France bijvoorbeeld. Ministers uit het kabinet-Den Uyl I drukten zich af en toe ook even tijdens de vele ellenlange nachtelijke vergadering (onder anderen Vredeling en Westerterp) om niet in slaap te vallen, zoals Jan Pronk tijdens een van de vele bijna-crises deed.

Temporiseren geeft alle onderhandelaars de kans om goede zaken te doen én de verhoudingen goed te houden. Dat zou zo nog maar eens weken extra kunnen duren én zo tot de langste formatie in onze geschiedenis kunnen leiden (zover zou het zijn over ruim een maand). Maar wellicht zijn een stabiel akkoord en goede verhoudingen - zeker met de minieme Kamermeerderheid die het achter zich zal weten - dat wel waard. Op een vechtkabinet, dat zich in korte tijd rond middernacht in de voet schiet, zit

denk ik niemand te wachten. Laat Zalm dus maar juten. Nu de Algemene Beschouwingen zijn uitgesteld is er ruimte om rustig en als het even kan uitgerust door te onderhandelen. Neem die ruimte.

Wim Voermans is hoogleraar staatsrecht aan de Universiteit Leiden.